

MLADINSKE POČITNIŠKE KOLONIJE MESTNE OBČINE LJUBLJANSKE

V O J K O J A G O D I Č

Pričetek vpeljevanja počitniških kolonij v mladinsko skrbstvo sega v leta pred vojno, ko je pričelo dobivati mladinsko skrbstvo konkretnejše oblike in ko so se pričeli iskati načini, kako zadostiti potrebam in rešitvi mladinsko-skrbstvenih vprašanj.

Prve mladinske počitniške kolonije so bile namenjene izključno takim otrokom, katerim je bilo bivanje v prosti naravi, bodisi v goratih predelih ali ob morju, nujno potrebno za njihovo ozdravitev. Za to so sprejemali vanje predvsem telesno bolne otroke. Vznik širšemu razmahu ljubljanskega mladinskega skrbstva so dala spoznanja, dobljena na podlagi temeljitejšega in globljega raziskovanja telesnega in duševnega zdravja otrok, kakor tudi vzrokov za nepovoljno telesno in duševno stanje. Zato se je mladinsko skrbstvo v pretežni večini bavilo le s telesno ogroženo in z moralno pokvarjeno mladino. Ker tako eni kot drugi ni bilo mogoče ali pa zmogljivo uspešneje priti do živega in ker je sprememba kraja, zraka, načina življenja in miljeja najboljši lek zoper telesne in duševne motnje, se je seglo po kolonijah, to je kratkotrajnih bivanjih večjih skupin otrok v primernih krajih, pod nadzorstvom in s preprostim načinom življenja. Poleg teh argumentov, ki so bili brez dvoma najjačji in ki so jim dajali polno vsebino in pomen predvsem zdravniki, ki so imeli v vidu v glavnem le telesno-zdravstveno plat otrok in le manj duševno in moralno zdravstveno, so nastopili še drugi. Tako n. pr. pedagoški (z razvojem šolstva in s pojavljanjem mnogih vprašanj, kako napraviti otroke telesno in duševno zmogljivejše in predvsem, kako telesno in duševno šibke ojačiti). Tudi taka strokovna razglabljanja so vodila poleg drugih tudi v spredaj omenjeno smer. V zvezi s tem bi se dalo navesti še prve začetke socialno-medicinskih, socialno-pedagoških in specifično moralno-pedagoških momentov, ki so vsi postajali z dneva v dan vedno bolj pereči in ki jim je bilo potrebno iskati leka, ki pa so dobili pravo vsebino in pomen šele v zadnjem desetletju.

Od vseh početkov izbira za mestno občino ljubljansko v pogledu kraja in bivanja mladinskih kolonij ni bila velika. Gorenjska in morje sta kot prvenstvena prihajala v poštev. Prve mladinske kolonije so se organizirale, in to zelo primitivno, v Sangradu na Gorenjskem in v Gračežu ob morju.

Število kolonistov je bilo majhno. Prvič zato, ker so bili za kolonije namenjeni le bolehnih, drugič pa tudi zato, ker so bile socialne prilike gotovo boljše kot so na primer danes in tretjič tudi radi tega, ker je bil šele začetek in pravega presojanja vrednosti kolonij za mladino še ni bilo, kakor tudi še ni bilo prave organizacije. Močnejši razmah ljubljanskih otroških počitniških kolonij datira v poveljna leta. S splošno organizacijo socialnega skrbstva kakor tudi z uvajanjem sistema v mladinsko skrbstvo in njegovo podrobno organizacijo in z razvojem ter naraščanjem vseh zgoraj omenjenih problemov, so tudi kolonije pričele dobivati kvalitativno in kvantitativno drugo lice. Kratkotrajno bivanje more le malo pomagati te-

lesno res okvarjenim in bolnim otrokom. Prav tako taki otroci potrebujejo svojevrstne nege in jih je treba stalno zdravniško nadzirati. Isto je tudi z moralno ali kakor koli duševno defektnimi. Ti spadajo v zavode, ki so izključno za to namenjeni, potrebno opremljeni in pod strokovnim nadzorstvom. Kolonije pa imajo povsem drug namen. (Tukaj so mišljene kolonije, ki jih prireja mestna občina ljubljanska v okviru socialno-političnega urada in ne morda kolonije, ki jih prireja ali ki bi jih moral prirejati mestni fizikat.)

Med šolskim letom so bila in so gotova razdobja, kakor n. pr. počitnice, tako velike, božične in velikonočne, ki ostajajo za šoloobvezne otroke precej neizrabljene. Torej je tu problem, ki predstavlja za socialno-politično delo kakor tudi za pedagoško področje veliko nerešeno vprašanje, ki pa bi ga bilo najbrž mogoče edino smotrno rešiti samo v zvezi z mladinskimi počitniškimi kolonijami. Iz tega bi sledilo, da je pomen kolonij v zdravstvenem in vzgojnem pogledu za osnovnošolsko, meščanskošolsko in srednješolsko mladino zelo velik.

Pravo sliko pa nam je mogoče dobiti le, če zdravstveni in vzgojni pomen nekoliko diferenciramo in specializiramo na vse tri vrste šolstva in če temu pridamo še vajeniško vprašanje, v kolikor bi bilo umestno in v kolikor ga zadevajo kolonije. Ugotovitve dolgoletnega izvajanja delavskega zavarovanja so namreč pokazale, da je delovni naraščaj v večini primerov telesno tako zaostal, da je njegovo zdravje resno ogroženo in da obstoja nevarnost, da se zaradi sedanje pavperizacije še poslabša. Ta pojav bi lahko postal, v kolikor še ni, zelo nevaren, ne samo za razvoj našega obrtništva, temveč za razvoj vsega naroda. Med vajenci je zelo razširjena tuberkuloza in druga obolenja, ki so v zvezi s telesno neopornostjo. Zato bi bilo nujno pričeti s preventivnimi in kurativnimi ukrepi. Zahteve po letnem oddihu vajencev dobivajo vedno večji obseg in upravičenost.

Že po prvih prirejenih kolonijah mestne občine ljubljanske je začelo prodirati spoznanje, da bo treba ravno temu vprašanju, to je vprašanju počitniških kolonij, posvetiti čim večjo pažnjo in skrb ter po možnosti in razpoložljivih sredstvih žrtvovati čim več. Vedno večja brezposelnost družinskih očetov, ali nezadostno zaposlenih ali slabo plačanih, ima za posledico, da starši otrokom ne morejo nuditi ničesar, najmanj pa vsaj brezskrbnih počitnic. Toda ti otroci bi morali postati duševno in telesno krepki, da ne bodo družini v breme, marveč v korist. Številne družine, ki grede po številu v sto in tisoče, ki nimajo niti do skrajnosti zminimiranih pogojev za življenje in ki so po številu otrok navadno najjačje, so dale slutiti, da bodo napolnile zdravilišča, zavode in sploh ustanove, ki so namenjene za kakor koli pokvarjeno mladino, pa tudi za odrasle, če se ne seže pravočasno po sredstvih, ki bi to onemogočala ali vsaj najhujše zlo preprečila. Glavni momenti, ki so bili odločilni za otvoritev počitniških kolonij, so bili: nezadostna prehrana šolo-

obveznih otrok, bedne stanovanjske razmere (barake, kletna stanovanja), pomanjkanje oblačila ter obutve, kar vpliva na otroško zdravje kvarno. Šolska upraviteljstva in protituberkulozna liga so potrebo po odihu utemeljevala. Predvsem se je pazilo na to, da pridejo pri sprejemu v prvi vrsti v poštev slabotni in slabokrvni otroci. Torej v kolonije vse otroke, ki so potrebni zdravja, ki so socialno ogroženi, ki jim je okolica edini svet, kjer pridejo v stik z življenjem, ki jih družinske razmere ogrožajo itd. Ta parola je nastala pod pritiskom razmer radi tega, ker se ni našlo za vse te otroke, tako različne po duševnih in telesnih lastnostih in posebnostih, druge rešitve.

Po tem pregledu obsega in pomena in pojmovanja počitniških kolonij naj navedem še nekaj o njih razširjenju in organizaciji.

S prvimi kolonijami je pričela M. O. L. leta 1926. To leto se je postavilo v proračun za počitniške kolonije din 35.000[—], naslednje leto pa din 50.000[—]. Prvih kolonij mestna občina ni vodila v svoji režiji, marveč jih je odstopila drugim, tako Kolu jugoslovanskih sester, ki je prirejalo mladinske kolonije ob morju, in Protituberkulozni ligi, ki je imela stalno počitniško kolonijo na Rakitni. Din 35.000[—], votiranih leta 1926. za počitniške kolonije, je bilo razdeljenih takole: v poštev so prišli slabotni, siromašni in v Ljubljano pristojni otroci, in sicer: za dvajset

otrok po din 10[—] na dan, za trideset dni na morje; za 60 otrok po din 10[—] na dan, za trideset dni na deželo. Ostalo se je porabilo za potne stroške, nadzorstvo itd. Naslednje leto se je pojavila tendenca, da bi bilo bolje poslati več otrok na morje, verjetno da zato, ker so bili uspehi bivanja ob morju pozitivnejši od bivanja na deželi. Da bi igrali vlogo kaki drugi momenti, ni verjetno. Pri izbiri so prišli v poštev zopet slabotni in siromašni, in sicer: 50 otrok po din 20[—] na dan za 30 dni k morju in 20 otrok tudi po din 20[—] na dan za 30 dni na deželo. Za preskrbo in potne stroške se je torej porabilo din 50.000[—]. Če primerjamo to vsoto z vsoto prejšnjega leta, vidimo, da je višja za din 15.000[—], število otrok pa manjše za deset. Teh dveh kolonij mestna občina ni imela v svoji režiji in je bila zato odvisna od cen, ki so jih diktirale organizacije. Tako je stal n. pr. leta 1927. en otrok v počitniški koloniji bodisi ob morju bodisi na deželi M. O. L. din 714[—], kar je bila gotovo previsoka cena.

Prvo kolonijo je priredila v lastni režiji M. O. L. leta 1928. v Velesovem pri Cerkljah. Tja je bilo poslanih 90 otrok. Poleg teh se je poslalo še 40 otrok v kolonijo Kola jugoslovanskih sester k morju, nekaj pa je bilo priključenih Protituberkulozni ligi na Rakitni. Otroci, ki so bili poslani na Rakitno, so bili odbrani radi specialnega zdravniškega nadzorstva in nege. Za vzdrževanje teh počitniških kolonij se je nakazala vsota din 60.000[—] in din 10.000[—] za počitniški dom na Rakitni, skupaj din 70.000[—]. V počitniški dom na Rakitni je bilo sprejetih približno 15 otrok, torej je bilo l. 1928. vseh otrok, poslanih v počitniško kolonijo, 145. Povprečna oskrbovalnina je znašala približno din 482[—].

Za naslednja leta je težko ugotoviti prave številke izdatkov za kolonije, ker so viri različni. Spodnji diagram ponazaruje izdatke po navedenih štirih virih. Diference so nastale najbrž radi tega, ker so se krile potrebe iz drugih proračunskih postavk in ev. prihrankov.

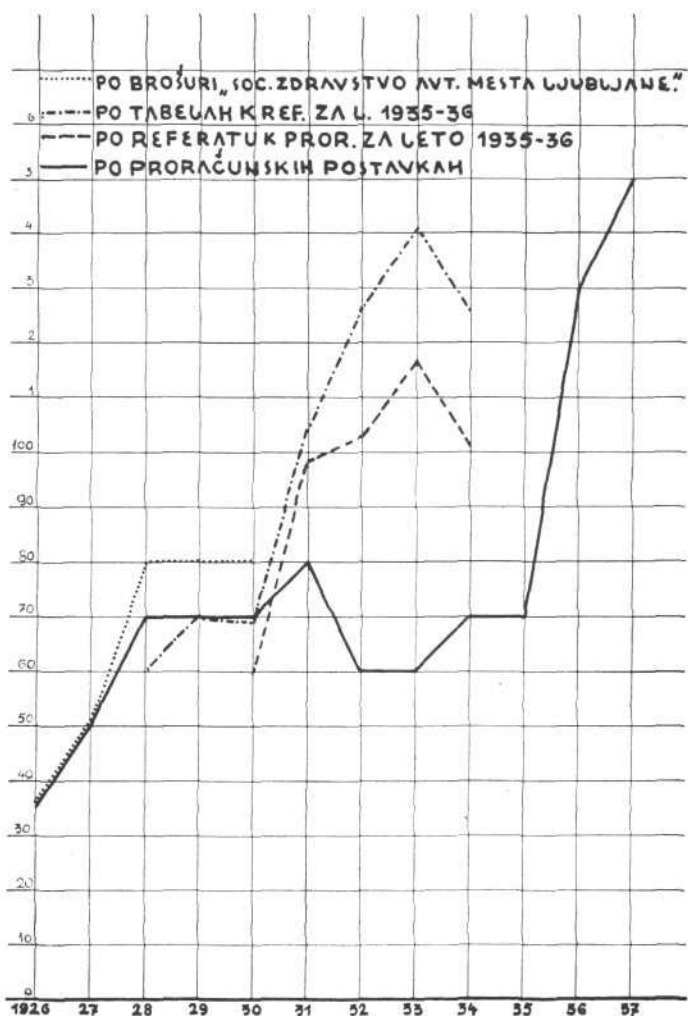
V zvezi s tem je zanimiva ugotovitev števila otrok, ki so bili poslani v počitniške kolonije v posameznih letih. Število otrok za leto 1926. in leto 1927. smo že omenili. Te navaja proračun. Za ostala števila pa:

Tabele:

Za leto	otrok	odnosno	Referati:
1928.	130,	odnosno	...
1929.	125,	odnosno	...
1930.	168,	odnosno	136
1931.	254,	odnosno	234
1932.	269,	odnosno	236
1933.	394,	odnosno	329
1934.	459,	odnosno	380
1935.	?	odnosno	...
1936.	280,	odnosno	...
1937.	312,	odnosno	...

Iz teh števil je tudi razvidno, da je število otrok rapidno raslo. Če primerjamo ta števila s proračunskimi postavkami, moramo priti do zaključka, da so se morali dobiti izven proračuna, ali pa kako drugače, visoki zneski, da so se mogli kriti stroški za tako veliko število otrok.

Zanimiva je tudi primerjava, koliko je stal mestno občino en otrok v koloniji v posameznih letih. Ker

Sl. 1. Ponazoritev izdatkov MOL za počitniške kolonije od l. 1926. do l. 1937. po navedenih virih

sem vezan na števila otrok iz referatov, sem vezan tudi na postavke iz referatov, in to za leta 1928. do 1934., za leti 1926. in 1927. na proračune, za leti 1936. in 1937. pa na tozadevna poročila.

Številke so sledeče:

Za l.	1926.	povprečno	1 otrok	din	437'—
„ „	1927.	„	1	„	714'—
„ „	1928.	„	1	„	461'—
„ „	1929.	„	1	„	518'—
„ „	1930.	„	1	„	413'—, odn. 440'—
„ „	1931.	„	1	„	411'—, „ 418'—
„ „	1932.	„	1	„	471'—, „ 436'—
„ „	1933.	„	1	„	357'—, „ 355'—
„ „	1934.	„	1	„	274'—, „ 267'—
„ „	1935.	„	1	„	?
„ „	1936.	„	1	„	285'—
„ „	1937.	„	1	„	288'—

Kraji za kolonije so bili različni. Prva kolonija je bila, kakor že omenjeno, v Velesovem pri Cerkljah leta 1928. V letih 1929. do 1933 so bili otroci poslani v Breznico pri Žirovnici. V letu 1930. se je pričelo misliti na stalno večjo kolonijo v Mednem. Zgradila se je lesena baraka na desni strani Save. Poleg nje se je postavila vsako leto tudi »Döckerjeva« baraka. Tako je bilo prostora za ca. 150 otrok. Dalje se je pošiljalo otroke k morju. Ker pa so bili materialni izdatki za bivanje ob morju zelo visoki, se je takratni socialno-politični odbor odločil, da ustanovi lastno kolonijo ob morju in to pri Sv. Jakobu pri Šiljevici. Poleg te se je ustanovila, mesto one v Breznici, še nova v Poljanski dolini.

Ali naj bi se otroci pošiljali k morju in katere, o tem si socialno-politični odbor dolgo ni bil na jasnem. Pravih razlogov za to niso navajali. Pomisleki so bili samo glede materialnih izdatkov. Kolonije ob morju so mnogo dražje kot doma. Da bi se to na kak način ublažilo, je odbor sklenil postaviti lasten »počitniški dom« pri Sv. Jakobu ob Šiljevici. Za to se je odločil tem laže, ker je ondotna občina odstopila brezplačen prostor. Ker ni bilo na razpolago vseh sredstev, se je odločilo, da se zida postopoma v etapah. Dom do danes še ni dograjen. Poleg tega pa so se pokazale še druge težave, ki branijo, da bi se dom rentiral. Tudi v Poljanski dolini so hoteli zgraditi lastni dom. Toda ta ideja se je odstopila M. D. Z.

Iz poročila, ki mi je na razpolago, posnemam, da so se otroci, ki so preživeli en mesec ob morju ali na Gorenjskem, vračali okrepljeni, da se je posebna važnost polagala na prehrano in vzgojo, da se je skrbelo za nadzorstvo in da so mestni fizik in uradništvo socialno-političnega urada stalno kontrolirali kolonije in da sta jih načelnik in predsednik vsako leto obiskala ter se prepričala o pomenu te naloge skrbstva.

Bilo bi zanimivo poizvedeti, kakšne osnove in kakšno je bilo globlje pojmovanje te panoge skrbstva in kakšna je bila podrobna organizacija. Škoda, da to ni mogoče, ker se tozadevni material do sedaj ni hranil. Tako bodo ravno začetek in prva leta te naloge mladinskega skrbstva ostale nejasne in neznane in kdor bo hotel po letih posegati v omenjeno delo nazaj, ne bo našel nobenega pravega in verodostojnega materiala, ki bi mu razjasnil začetne težave in probleme.

V naslednjem podajam kolikor mi je mogoče izčrpno poročilo o letošnjih mladinskih počitniških kolonijah, in to iz dveh razlogov.

Prvi je ta, da bi se za poznejša leta ohranil verodostojen material, drugi pa je ta, da bi opozoril na velike probleme, ki jih vodi ta panoga mladinskega skrbstva, in še prav posebej na tiste probleme, ki so predvsem važni za MOL. Želeti bi bilo, da bi se tudi mladinske počitniške kolonije mestne občine ljubljanske pričele približevati modernim sodobnim metodam in principom, ki jim edini lahko dajo garancijo za popoln uspeh. —

Radi nedograjenega »Počitniškega doma« v Šiljevici in drugih težav, ki so nastale v zvezi s tem, se je odločila MOL, da v letu 1937. ne bo poslala otrok na letovanje k morju. Odločeno je bilo, da se pošljejo v Medno in Belo Krajino.

Kakor vsako leto, tako je tudi letos objavila mestna občina, da bo sprejela v počitniško kolonijo revne in slabotne otroke. Reflektanti naj se javijo na soc. pol. uradu mestnega magistrata na mladinskem oddelku. Vsak prijaviteljenec je moral izpolniti tiskovino z naslovom »Počitniška kolonija«.

Rojstni podatki so bili potrebni radi ugotovitve starosti, kakor tudi rojstnega kraja.

Solo in razred je bilo treba navesti zato, da si je bil socialni urad na jasnem, iz katerih šol so prosilci, ali osnovnih, meščanskih, srednjih, strokovnih ali eventualno pomožnih.

Pristojnost je bilo ugotoviti radi sklepov soc. pol. odbora, da je treba podpirati v prvi vrsti v Ljubljano pristojne otroke, in šele v drugi vrsti drugam pristojne.

Pri imenih staršev se je ugotovilo, ali jih prosilec sploh ima, ali je brez matere ali brez očeta ali obeh in ali je zakonski ali nezakonski.

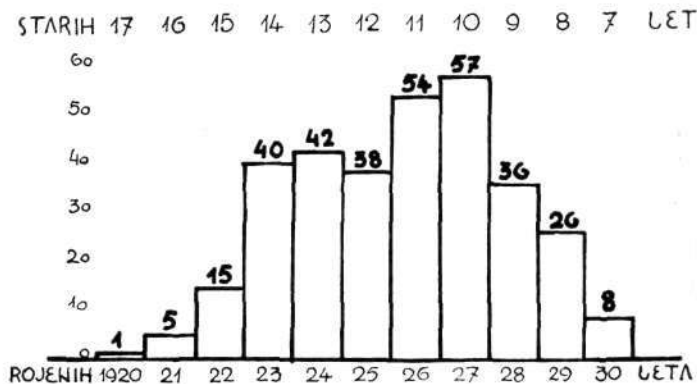
Izvedeti poklic in dohodek staršev je bilo nujno potrebno, da se je ugotovilo, ali je prosilec upravičen ali ne.

Prav tako število nepreskrbljenih otrok.

Prostovoljni prispevek se je določal po dohodkih staršev. In sicer so bili prispevki določeni po sledeči skali:

Če pride na otroka v družini manj kot din 150'—, ne prispeva nič.

od din 150'— do 200'—,	prispeva din	20'—
od „ 200'— do 250'—,	„	30'—
od „ 250'— do 300'—,	„	50'—
od „ 300'— do 400'—,	„	100'—

Sl. 2. Starost in število v kolonijo sprejetih otrok v l. 1937.

Zdravniška izjava se je zabeležila po zdravniškem pregledu, da se je ugotovilo, ali je otrok zdrav ali bolan in kakšno bolezen ima. Poleg tega so zdravniki podali svoje mnenje, ali je prosilec potreben ali ne, in sicer po sledečem ključu:

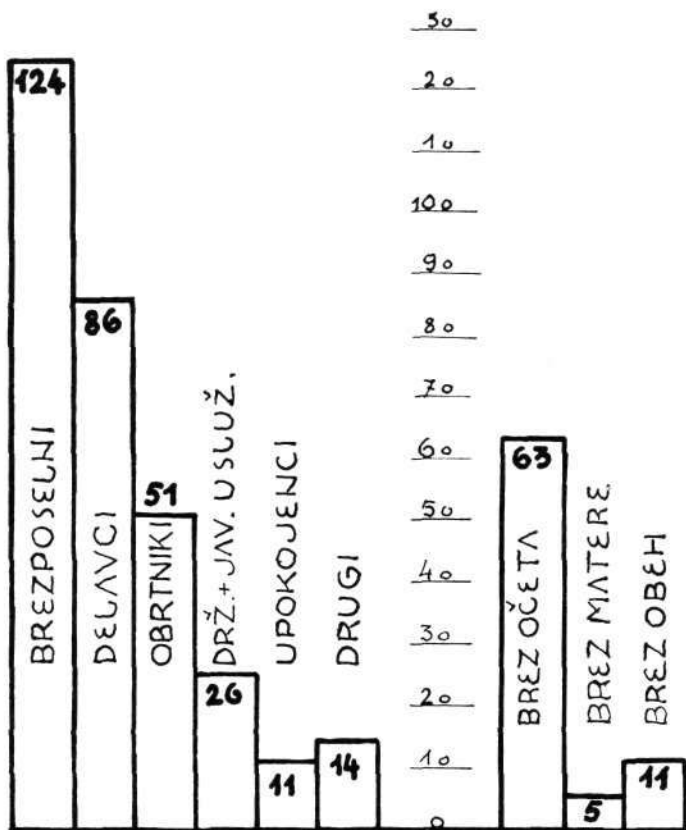
- »A« zelo potreben.
- »B« manj potreben.
- »C« event. nepotreben — zdrav.

Stanovanje se ni beležilo samo radi eventualne obvestitve o sprejemu, marveč zato, da se ve, iz katerega soc. pol. okraja je prosilec.

V opombo pa so se zapisale stvari, ki so še važne pri odločanju za sprejem.

Vseh prosilcev se je javilo 385. Od teh 209 dečkov in 176 deklic. Po izjavah gosp. uradnikov se jih je javilo manj ko prejšnja leta. Od teh prosilcev jih je bilo sprjetih 312, in sicer 155 dečkov in 157 deklic. Odklonjenih je bilo torej 73. Med njimi je 32 oskrbovancev mestne občine, ki so bili prvotno tudi namenjeni za kolonijo, pa so bili odklonjeni radi številnih drugih nepreskrbljenih prosilcev. Razdeljeni so bili v štiri skupine. Za julij v Medno 105 dečkov, za avgust v Metliko 50 dečkov, za julij v Metliko 50 deklic in za avgust v Medno 107 deklic.

Veliko vprašanje je, katero je v Ljubljani pravo število onih otrok, ki bi bili potrebni sprejema v počitniško kolonijo. To ugotoviti je zelo težko iz več razlogov. V Ljubljani je mnogo društev, organizacij in korporacij, ki kar tekmujejo v prirejanju počitniških kolonij za otroke. Koliko so jih sprejele, odnosno koliko ljubljanskih otrok gre v kolonije vsako leto, bi bilo nujno ugotoviti, da bi bila vsaj številčna primerjava mogoča.

Sl. 3. Poklici staršev v kolonije sprejetih otrok v l. 1937.

Pri izbiranju se je predvsem pazilo na to, da pridejo v kolonijo faktično tisti, ki so res najbolj potrebni, to je tisti, ki so potrebni iz zdravstvenih in materialnih ozirov, kakor bodo pokazale naslednje tabele:

Iz tabele št. 2 je razvidna starost in število sprejetih. Največ je starih 10 let (57), torej rojenih leta 1927. Povprečna starost je znašala 10.47 ali približno 10 ½ leta.

Iz nadaljnih ugotovitev je razvidno, da je bilo sprejetih največ osnovnošolskih otrok. Iz Most 42. Razumljivo, saj so Moste najbolj sproletarizirani del Ljubljane, kjer se čuti vpliv industrije (na levi strani Ljubljance), na drugi pa kolonije barakarjev na Kodeljevem. Tudi Sv. Jakob kaže visoko število (32) relativno više od Most, ker je v Mostah mešana ljudska šola, dočim je šola Sv. Jakob samo dekleška. Pri šentjakobski se čuti vpliv zaledja, t. j. Ceste dveh cesarjev, Trnovega, Ceste v mestni log itd., sploh jugozapadnega dela Ljubljane.

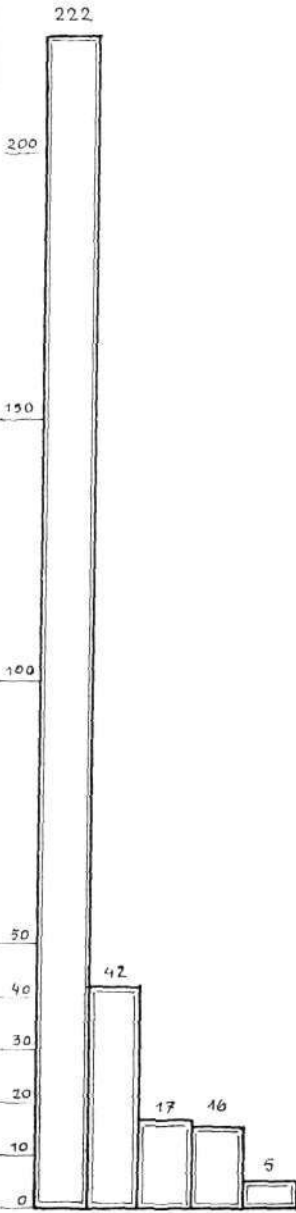
Zanimive so ugotovitve števil šolskih otrok po šolskih razredih. Prevladuje IV. razred (62), III. (55), kar pa ne odgovarja povprečni starostni dobi. Da ne, prav za prav, da diferira skoraj za celo leto, če primerjamo število 10 (57) z 11 (54) letnih, je pripisovati dejstvu, da vplivajo povojne socialne razmere tudi na duševno, odnosno intelektualno plat otrok. Bilo bi tudi to treba nujno raziskati. —

Za osvetlitev socialnega stanja sprejetih prosilcev v počitniške kolonije je zelo poučna tabela št. 3. Iz nje je razvidno, kako je s poklici staršev sprejetih otrok. Največ otrok je bilo sprejetih takih, katerih očetje, odnosno starši so brezposelni (124). Razvidno sicer ni, kakšni brezposelni po poklicu so to. So pa večinoma brezposelni delavci, deloma obrtniki in uradniki katere koli stroke. Iz tega je razvidno, da je socialno-politični odbor predvsem gledal na to, da se sprejme čim več otrok, prav za prav skoro vsi, katerih starši so brezposelni. Nadalje so prišli v poštev otroci, katerih očetje so delavci in to zaposleni (86). Zbirali so predvsem otroke onih delavcev, ki niso stalno zaposleni, ki imajo veliko otrok in male mezde. Potem otroci obrtnikov (51). So to obrtniki, ki imajo ali malo otrok ali pa je njih zaslužek samo priložnosten, odnosno premajhen za preživljanje družine. Isti motivi so bili merodajni pri državnih, oziroma samoupravnih uslužbencih (26) in upokojenih (11).

Iz tabele št. 3 pa je nadalje tudi razvidno, da je od sprejetih brez očeta 63, brez matere 5, popolnih sirot pa 11.

Tudi premoženjsko stanje staršev prosilcev je za ugotovitev socialne strukture važno. To nam ilustrira tabela 4. Spredaj sem že omenil, po kakšnem ključu so se sprejemali prispevki za kolonijo. Iz tabele je razvidno, da jih 222 ni prispevalo nič, kar pomeni, da v 222 družinah ne zasluži oče toliko, da bi poleg družinskih članov tudi na otroke prišlo vsaj din 150—. Če pogledamo tabelo 9, nam postane položaj takoj bolj jasan. Pravih brezposelnih je samo 124, torej je tudi med obrtniki in delavci čez 100 takih, ki ne zaslužijo toliko, da bi poleg drugih družinskih članov tudi na otroka odpadlo na mesec vsaj din 150— za hrano, šolo in obleko. Seveda pa je takih primerov najti tudi med državnimi in samoupravnimi uslužbenci, odnosno upokojenci.

250 DO 150
 200 DO 200
 150 DO 250
 100 DO 300
 50 DO 400

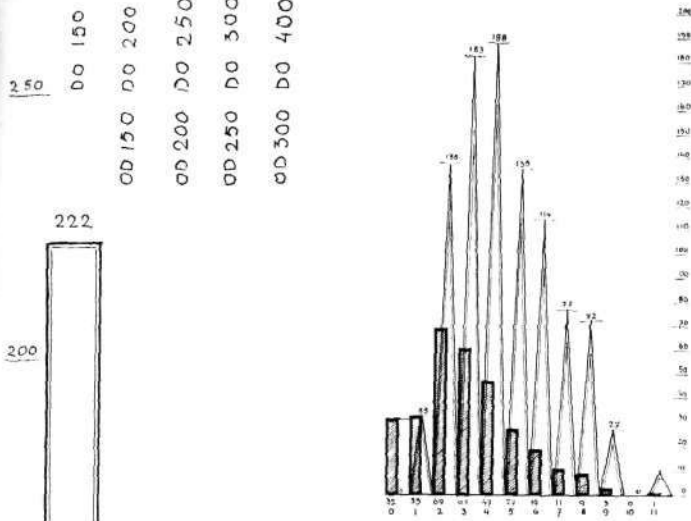

Sl. 4. Premožensko stanje staršev v kolonijo sprejetih otrok v letu 1937.

Tabela 5 ilustrira število neprekrbljenih otrok v družinah prosilcev, odnosno sprejetih. Iz nje je razvidno, koliko je bratcev ali sestic moralo ostati doma, ki so še vedno v oskrbi staršev.

Pripomniti je treba, da so bili vsi prosilci iz družin s 7 in več otroki sprejeti. Doma je ostalo vseh neprekrbljenih otrok torej 978. Za primerjavo se bi dalo iz teh števil povzeti, da je bilo najbolj pomagano tistim družinam, ki so imele samo prosilce in nič neprekrbljenih. Najmanj pa je bilo pomagano onim družinam, odnosno tisti družini, ki ima 11 otrok neprekrbljenih.

Največje pozornosti pa je potrebna zdravstvena plat kolonistov. Rezultate zdravniške preiskave nam ponazoruje tabela št. 6.

Sl. 5. Neprekrbljeni otroci v kolonijo sprejetih otrok v letu 1937.

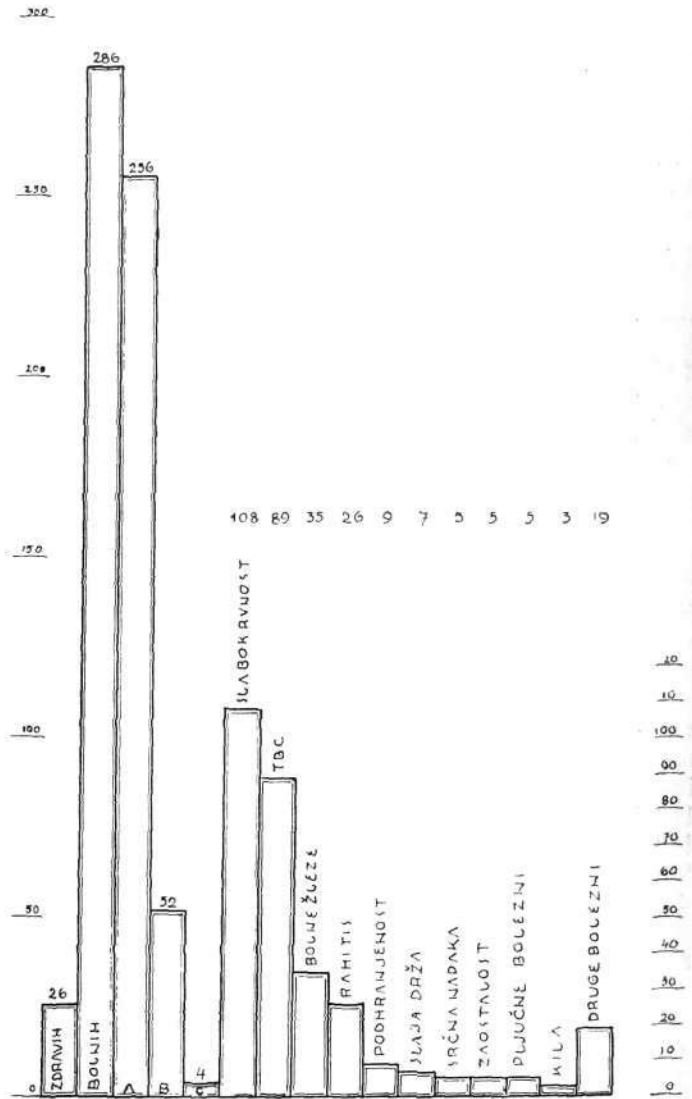
Tako smo si ogledali koloniste s pedagoškega, socialnega in zdravstvenega stališča. Na podlagi teh rezultatov nam bo sedaj lažje kritično razmotrivati o vseh vprašanih, ki so v zvezi s prirejanjem mladinskih počitniških kolonij, tako s pedagoškega, socialnega in zdravstvenega stališča.

V vzgojnem pogledu je naloga vsake počitniške kolonije sledeča:

1. Dati otrokom vse možnosti, da se v času skupnega bivanja v koloniji razvije pravo tovarišstvo, s čimer naj se razvije socialna zavest medsebojnega podpiranja in pomoči, bodisi pri delu, igrah ali kjer koli že. Zavest skupnosti in pravega socialnega čuta, tako napram posamezniku in celoti se mora kazati vedno in povsod.

2. Vsakemu posamezniku mora biti dana svoboda, da lahko razvije svoje individualne sposobnosti, paziti pa mora na to, da nikdar ne pride v opreko z ostalo družbo. V dobrem in koristnem prizadevanju mu je treba dati oporo in priznanje.

3. Ubriniti ga je treba, kolikor mogoče, vtisov, ki bi mu puščali kakršen koli slab spomin na skupno bivanje v koloniji. Treba je paziti na to, da se njegova duševna rast kolikor mogoče razvije v osebnotnem pravcu.

Sl. 6. Zdravstveno stanje v kolonijo sprejetih otrok v l. 1937.

4. Vse spredaj omenjeno mora biti tudi v skladu z njegovim telesnim udejstvovanjem. Čim več razgibanosti, čim več lahkega, neprisiljenega duševnega in telesnega udejstvovanja v okviru iger in izletov; otrok naj se sprosti, kolikor le more.

5. Red in disciplina.

Omeniti je še 6. točko. Mnenja sem, da je nujno potrebno zasledovati pozitiven, odnosno negativen vpliv bivanja v počitniški koloniji tudi potem, ko se je otrok že vrnil domov. To je mogoče, kjer je ugotovljeno, kakor bo iz naslednjega razvidno, katere šole so posečali otroci.

Otroci v koloniji so različni in veliko je vprašanje, ali bi se in kako bi se dalo doseči zgoraj omenjene naloge. Jasno je, da je predvsem potrebno, da se otroke, ki pridejo v kolonijo, pozna, mislim tako, da morajo biti vodji kolonije znane vse značilnosti, individualno kot sumarično. Važna je starost in z njo v zvezi inteligenčni razvoj otrok. Dalje je važno, v kakšnem miljeju je živel otrok in bo živel, ko se bo vrnil iz kolonije. S tem v zvezi so starši, tako njihov poklic, zaslužek, število otrok, zdravstveno stanje in še mnogo drugih stvari. Proti vsem tem značilnostim skupaj in vsaki posamezni posebej, ki je gotovo imela in še ima vpliv na otroka, je treba vzeti specifičen način organizacije, kakor tudi vodstvo kolonije, zato mora imeti organizacijo in vodstvo tega vzgojnega dela v koloniji pedagog.

Od teh splošnih pripomb k vzgojnim nalogam kolonij si oglejmo, kakšna je taka zadeva na konkretnem primeru pri predmetnih kolonijah. Vzemimo eno od štirih kolonij mestne občine v letošnjem letu in si oglejmo vzgojne naloge z ozirom na vse značilnosti otrok, tako individualno kot sumarično.

Za primer bom vzel kolonijo dečkov v Mednem za mesec julij 1937, ki je imela vseh udeležencev 105.

Pregled udeležencev po starosti										
7 l.	8 l.	9 l.	10 l.	11 l.	12 l.	13 l.	14 l.	15 l.	16 l.	17 l.
1	6	13	21	15	16	11	13	6	2	1

Iz prednje tabele je razvidno, da so otroci po starosti zelo različni in da znaša diferenca med najmlajšim in najstarejšim 10 let. Že iz te starostne raznovrstnosti je vsakemu lahko takoj razvidno, da je bilo delo v vzgojnem pogledu zelo oteženo.

Dejstvo je, da se pri nas s smotrno in racionalno vsestransko organizacijo počitniških kolonij v vzgojnem, socialnem in zdravstvenem pogledu še ni pričelo in zato bo razumljivo, zakaj tu nimamo še nobenih trdnih temeljev. Da pa so potrebne neke trdne osnove, je pa nesporno. Zato naj bi ta razpravljanja vsaj nekaj pripomogla k temu. Oglejmo si to kolonijo še od druge strani.

Z ozirom na zgoraj navedeno starost bi bilo nujno razdeliti otroke na dve skupini, n. pr. pod 12. letom in

nad 12. letom. Prva bi štela potem 72, druga pa 33 otrok. Umestneje bi bilo, da bi se razdelili v tri grupe, in sicer od 7 do 10, od 11 do 12 in od 14 do 17. Prva bi imela 41 otrok, druga 42, tretja pa 22 otrok. Ta razdelitev bi najbolj ustrezala. Če bi vsaka od teh imela enega voditelja, bi bil uspeh brez dvoma večji, kot pa, če so vse starosti med seboj pomešane. Duševni in telesni razvoj otrok iz prve skupine kakor tudi druge in tretje najbrže nima majhnih razlik, čeprav so, kakor bomo videli pozneje, živeli otroci v prilično istih socialnih razmerah. Duševnemu in telesnemu razvoju posameznih skupin primerno bi se dali napraviti odgovarjajoči vzgojni programi za kolonijo. Omenil sem, da je vzgojna naloga kolonije razvoj socialne zavesti medsebojnega podpiranja in pomoči, kar se najlaže doseže pri igrah in delu. Če vzamemo samo ta del vzgojnih nalog počitniške kolonije v zvezi z zgoraj omenjeno starostjo, ga pri otrocih, ne da bi jih razdelili, ni mogoče doseči, ker proti temu govori otroška psihologija. Igre, delo in ves način življenja v koloniji, če hoče biti res smotrno, bi za prvo skupino moral biti povsem drugačen kot za tretjo in isto velja za drugo v primeri s prvo in tretjo. Stopnja socialne zavesti prve skupine, da omenim samo za primer, je povsem drugačna od tretje itd. Hočem pa poudariti samo to, da se je treba ozirati pri kolonijah na duševni razvoj otrok, če hočemo doseči vzgojni efekt. Res je, da je v duševnem razvoju otrok težko postaviti meje in da je procedura za točno določevanje zelo dolga, toda tisto pa, kar je dosegljivo v današnjih razmerah, je pa treba izkoristiti na vsak način. Starost nam da v tem primeru vsaj približno možnost določitve. Izraziti slučajji se že pozneje sami ob sebi uredijo.

Na podlagi takega gledanja bi se dal izdelati podroben vzgojni program za počitniško kolonijo samo z ozirom na starost, kar pa že ne spada v ta okvir. Seveda bi moral biti ta program tudi še drugače fundiran.

Poleg tega so otroci te kolonije obiskovali različne šole, kakor je razvidno iz naslednjega:

<i>Osnovne šole:</i>		<i>Meščanske šole:</i>	
Moste	14	Prule	12
Ledina	14	Bežigrad	4
Bežigrad	11	Šiška	2
Graben	10	Vič	1
Prule	8	Moste	1
Šiška	8	<hr/>	
Vič	3	Skupaj	20
Barje	2	<i>Gimnazija:</i>	
Vrtača	1	III. drž.	4
<hr/>		II. drž.	1
Skupaj	73	I. drž.	1
<i>Pomožna šola:</i>		<hr/>	
Graben	5	Skupaj	6
Moste	1		
<hr/>			
Skupaj	6		

(Konec prihodnjič.)

stvene zavode in ustanove. O vseh teh ustanovah in zavodih se je dr. Zenkl pohvalno izrazil. »Majhni so, toda dokazujejo, da Slovenci razumete, v kakšni smeri naj gre moderni razvoj socialnega skrbstva.« Poudarjal je le eno napako, *preveliko razdeljenost*. Ljubljana ima mnogo društev in ustanov, katerih namen je, gojiti socialno skrbstvo, vendar bi bilo za skupno reševanje vseh socialnih vprašanj koristnejše, če bi se to delo združilo na enotno in skupno delo.

Ljubljana se s hvaležnostjo spominja velikega socialnega delavca dr. Zenkla in je ohranila njegova predavanja v najlepšem spominu. Predavanja je spremljal s posebnim filmom, ki je bil posnet pod

njegovim vodstvom in ki je izvrstno filmsko delo. Posebej je treba še omeniti, da je pred svojim odhodom iz Ljubljane poklonil večjo vsoto za ljubljanske mestne reveže. Vse njegovo življenje je posvečeno v prvi vrsti lajšanju bede in trpljenja ubožnih. Zasluge, ki jih ima dr. Zenkl pri reformi socialnega skrbstva mesta Prage in vse češkoslovaške države, so gotovo neprecenljive in ga zato lahko štejem med največje sinove njegove domovine. Njegove zasluge pa se ne omejujejo samo na njegovo domovino, temveč na ves sodobni kulturni svet, ki sledi njegovim zgledom in so že marsikod izvedene reforme, katerim je on dal praktično podlago in življenje.

MLADINSKE POČITNIŠKE KOLONIJE MESTNE OBČINE LJUBLJANSKE

V O J K O J A G O D I C

(Konec.)

Če upoštevamo dejstvo, da so vzgojne metode po šolah različne, in to na osnovnih med seboj, kakor tudi na meščanskih in srednjih, ter da so otroci iz teh šol prišli v eno samo počitniško kolonijo, moramo upoštevati pri sestavljanju vzgojnega programa počitniških kolonij tudi to. Predpostavljamo, da nam vzgojne metode in uspehi niso znani, najti pa je vendarle treba način, kako bi se vsa ta pestrost upoštevala, odnosno napravila koristna vzgojnim nalogam počitniške kolonije. Možnost rešitve tega vprašanja je lahko različna. Pravo rešitev nam da lahko samo taka organizacija, ki bo predvsem upoštevala IV. točko omenjenih nalog in dosledno izvajala V. Predpogoj pa je spredaj omenjena grupacija.

Omeniti pa moram tudi to, da predstavlja za kolonijo onih 6 otrok iz »Pomožne šole« posebno vprašanje. Najteže jih je vključiti v krog drugih normalnih otrok. Toda zapostavljanja absolutno ne smejo biti deležni, nasprotno v vsakem oziru se jim mora posvečati največ pozornosti.

Na jasnem si je treba biti tudi glede inteligenčne stopnje otrok. S testi ali katerim koli drugim načinom jo je nemogoče pred kolonijo ugotoviti. En način, ki nam vsaj deloma pomaga do tega, je tabela, kjer je razvidno, katere razrede in šole obiskujejo odnosno so obiskovali:

ŠOLA	R a z r e d							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Ljudska . . .	6	18	21	21	6	1	—	—
Pomožna . .	1	3	—	—	1	1	—	—
Meščanska . .	7	7	3	3	—	—	—	—
Srednja . . .	3	2	1	—	—	—	—	—

Če primerjamo to razpredelnico s starostjo, pridemo do zelo zanimivega zaključka: da je starostna doba za inteligenco vseh otrok pod povprečnostjo, to se pravi, da je višja, kot pa je normalna starostna doba otrok za ta napredek pri enakem številu.

Še eno ugotovitev je treba navesti, ki je pri sestavljanju vzgojnega programa nujno potrebna. To je ugotovitev, koliko otrok je iz okrnjenih družin, odnosno sirot. To nam pokažejo sledeče številke:

Brez očeta	20
„ matere	2
„ obeh (sirot)	7
Skupaj	29

V koloniji je bilo torej 29 otrok, ki morda nikdar niso vedeli, kaj je oče in kaj je mati, kaj sploh starši. Tam lahko in tudi mora počitniška kolonija nuditi več kot pa samo enomesečno preskrbo s hrano, streho in nadzorstvom. Ti otroci bi morali biti nujno deležni v koloniji posebne vzgoje. Res da jo je težko nuditi, ker niso v koloniji sami. Zato pa bi bilo najbolje, da bi se za otroke iz takih okrnjenih družin, odnosno za sirote naredila posebna kolonija. Iz slike 11 je razvidno, da je bilo letos sprejetih v kolonije takih otrok 79. To število bi povsem zadostovalo za eno kolonijo, t. j. kolonijo otrok, ki so brez očeta, matere ali obeh.

Iz vseh teh ugotovitev je razvidno, da je pri organizaciji počitniške kolonije nujno potrebno polagati veliko važnost na vzgojni program, da pa je ta program nemogoče sestaviti tako, da bi odgovarjal dejanskemu položaju, če se prej ne napravi potrebna analiza v kolonijo sprejetih otrok.

Oglejmo si sedaj socialno plat kolonije, odnosno socialno analizo udeležencev.

Predvsem je važno vedeti poklic staršev in pa premoženjsko stanje. Kako je s poklicem staršev otrok, sprejetih v kolonijo, nam kažejo sledeče številke:

Brezposelni	40
Obrtniki	19
Delavci	27
Drž. in javni uslužbenci . .	10
Skupaj	96

(pri 2 poklic neznan, 7 pa je sirot).

Premoženjsko stanje pa kaže sledečo sliko:

Otrok iz družin, v kateri pride na enega družinskega člana z otroki vred:

	do din 150'— = 65
od din 150'— „ „	200'— = 19
„ „ 200'— „ „	250'— = 6
„ „ 250'— „ „	300'— = 4
„ „ 300'— „ „	400'— = 2
Skupaj = 96	

(glej zgoraj!)

Iz poklicne razpredelnice je razvidno, da prevladujejo brezposelni in delavci (40 + 27). Iz premoženjske pa, da prevladujejo otroci iz tistih družin, kjer pride na člana od mesečnega zasluzka do 150 din, teh je 65, če pa še prištejemo onih 9, jih je 74. So torej po večini otroci iz rodbin, kjer prevladuje absolutno revščina. To so otroci, ki niso ne hranjeni, ne oblečeni, ki gotovo ne živijo v dobrih stanovanjih in ki najbrž tudi vzgoje ne morejo imeti prave. V koliko bi te ugotovitve vplivale na sestavo in organizacijo vzgojnega in zdravstvenega programa, je prav za prav predmet posebnega obravnavanja. Treba je imeti v vidu dejstvo, da so ti otroci iztrgani iz tega miljeja samo za en mesec in da se bodo po koloniji vrnili zopet v isti milje.

In ta milje nam šele prav pokažejo naslednje številke, ki nam podajajo pregled, koliko nepreskrbljenih otrok imajo te družine, katerih očetje so brezposelni, slabo plačani delavci in obrtniki s priložnostnim zasluzkom:

Otrok iz družin z 0 nepreskrbljenimi otroki	20 = 0
„ „ „ z 1 nepreskrb. otrokom	7 = 7
„ „ „ z 2 nepreskrb. otrokoma	17 = 34
„ „ „ s 3 nepreskrbljenimi otroki	17 = 51
„ „ „ s 4 „ „	17 = 67
„ „ „ s 5 „ „	9 = 45
„ „ „ s 6 „ „	7 = 42
„ „ „ s 7 „ „	6 = 42
„ „ „ z 8 „ „	4 = 32
„ „ „ z 11 „ „	1 = 11

Skupaj nepreskrbljenih otrok = 332

Otroci s takega miljeja bodo zadovoljni, pa naj se jim nudi kar najmanj. Toda to nikakor ne sme biti cilj kolonije. Naloge počitniških kolonij v socialnem pogledu morajo biti:

1. Otroka kolikor mogoče izolirati od vplivov slabega miljeja, zato mu je treba

2. nuditi možnost, da povsem pozabi na razmere, v katerih je živel pred vstopom v kolonijo;

3. življenje v koloniji ga mora napraviti odpornega v duševnem in telesnem pogledu proti vsem slabim vplivom razmer, v katere se bo vrnil po koloniji, in

4. dati mu čim več upanja in vere na težko življenjsko pot, da jo bo lažje prenašal in se tudi lažje zoperstavljal vsem asocialnim vplivom vsaj do prihodnje kolonije, če se njegove življenjske prilike ne izboljšajo.

Jasno je, da je socialna plat počitniških kolonij najtesneje povezana tudi z vzgojnim programom, iz česar sledi, da je oboje treba reševati skupno.

Tudi o zdravstvenih nalogah kolonij si moramo biti na jasnem. Te zdravstvene naloge lahko razdelimo takole:

1. V zdravstvene naloge kot take;
2. v pedagoško-medicinske in
3. v socialno-medicinske.

Zdravstvene naloge kot take so sledeče:

1. Otrokom čim več sonca, zraka in vode;
2. otrokom čim več smotrnega in neprisiljenega telesnega gibanja;
3. nuditi higieno in pouk o higieni;
4. nuditi dobro in izdatno hrano;
5. nuditi možnost potrebnega zdravljenja;
6. ugotavljati in odstranjevati vplive, ki trenutno škodujejo otrokom in ki bodo eventualno škodovali tudi po koloniji, in
7. dati otroku potrebna navodila v zdravstvenem oziru, vsaj do prihodnje kolonije.

K pedagoško-medicinskim nalogam bi na tem mestu pripomnil samo to, da je nujno potrebna podpora in sodelovanje z vzgojitelji v vprašanih z obeh področij, odnosno iz vseh treh, kar velja tudi za socialno-medicinske naloge.

Te naloge sem posplošil. Vprašanje pa je, kakšne so videti te naloge na konkretnem primeru. Vzemimo istega, kot smo ga za pedagoške in socialne. Zdravstveno stanje v kolonijo sprejetih otrok je sledeče:

zdravih	
bolnih	96
skupaj	105

Po izjavi zdravnikov, ki so otroke pregledali, je bilo sprejetih v kolonijo:

nujno potrebnih	89
manj potrebnih	13
event. nepotrebnih	3
Skupaj	105

Te številke povsem potrjujejo zgornje. Kakšne so boleznine teh otrok, kažejo sledeče ugotovitve:

Tbc	37
slabokrvnih	34
bolne žleze	11
rahitičnih	8
srčna napaka	4
kila	3
slaba drža	2
izrazita podhranjenost . . .	1
druge	5

Za osvetlitev in boljše razumevanje zdravstvenega stanja otrok bodo lahko pripomogle tudi te-le ugotovitve:

Po Pirquet-jevi tabeli je bilo primerjanih 53 dečkov od udeležencev kolonije v Mednem v starosti od 10 do 15 let. Pokazali so se tile rezultati:

1. Vsi skupaj so tehtali pred vstopom v kolonijo 1807'87 kg. Po Pirquet-u pa bi morali tehtati svoji starosti primerno 1916'80 kg. Teža je torej premajhna za 108'93 kg. Primanjkuje povprečno vsakemu na teži 2 kg.

Podrobnejša analiza pa nam pokaže tole:

Preko normalne teže jih gre 18. Ti imajo plusa 65'17 kg. Pod normalno težo pa jih gre 35. Ti imajo minusa 143'04 kg, odpade torej povprečno na vsakega od teh 35 minusa 4'6 kg na teži.

2. Vsi skupaj so merili 7636 cm. Po Pirquet-u pa bi morali meriti svoji starosti primerno 7535 cm, ima torej na višini vsak plusa 1'91 cm.

Podrobnejša analiza pa nam pokaže še tole:

Preko normalne višine jih gre 29, ti imajo plusa 195 cm. Pod normalno višino pa jih gre 21, ti imajo minusa 10 cm. Od teh ima pri višini vsak minusa 2 cm. Normalno višino imajo samo 3.

To navajam samo v ilustracijo. Absolutnih zaključkov iz tega ne morem izvajati, ker mi je bilo nemogoče primerjati po Pirquet-jevi tabeli samo omenjene slučaje, to je 53 od 105.

Ze po teh podatkih pa je lahko razvidno, da je pomanjkljiva teža pri 66 % otrok in da znaša primanjkljaj 13.6 % pod povprečno težo pri otroku, da ima

normalno višino samo 5.6 % otrok, da jih je preko normalne višine 54.7 %, pod normalno višino pa 39.6 % in da znaša primanjkljaj na teh 1.4 % na otroka. (Na podlagi podatkov mestnega fizikata.)

Torej teža višini absolutno ne odgovarja in je daleč pod normalo. To potrjuje rezultate, razvidne iz slike 2—6. Za kompliciranejske zaključke pa bi bila nujno potrebna temeljita klinična preiskava, ki pa se do sedaj na predmetnem številu otrok še nikoli ni izvedla.

Iz podanega poročila je razvidno, da tvorijo mladinske počitniške kolonije velik problem in da jih koristno in z uspehom reševati ni lahko. Dalje je razvidno, da je za vsako organizacijo v vzgojnem, socialnem in zdravstvenem pogledu nujno potrebno poznati razmere, v katerih so otroci živeli in bodo živeli, kakor tudi njihovo telesno in duševno stanje v vsakem oziru. Da je nujno potrebno, da organizira kolonije strokovnjak, tisti pač, ki je dobro proučil ta problem. Res je, da tudi diletantsko prirejenim počitniškim kolonijam ne moremo odrekati uspeha. Toda uspeh strokovnjaško organizirane počitniške kolonije je nepri-merno večji.

Z upoštevanjem vseh teh faktorjev in njihovo proučitevjo bi bilo mogoče začeti smotrno reševati morda enega velikih socialnih, pedagoških in zdravstvenih pedoloških problemov, to je prave izrabe počitnic za otroke.

S tem poročilom sem hotel samo pokazati na probleme v zvezi s prirejanjem počitniških kolonij, ki jih bo treba jemati v obzir ob vsaki sezoni. Upam, da bodo te ugotovitve s skromnimi nasveti koristile vsem prirejevalcem mladinskih počitniških kolonij.

